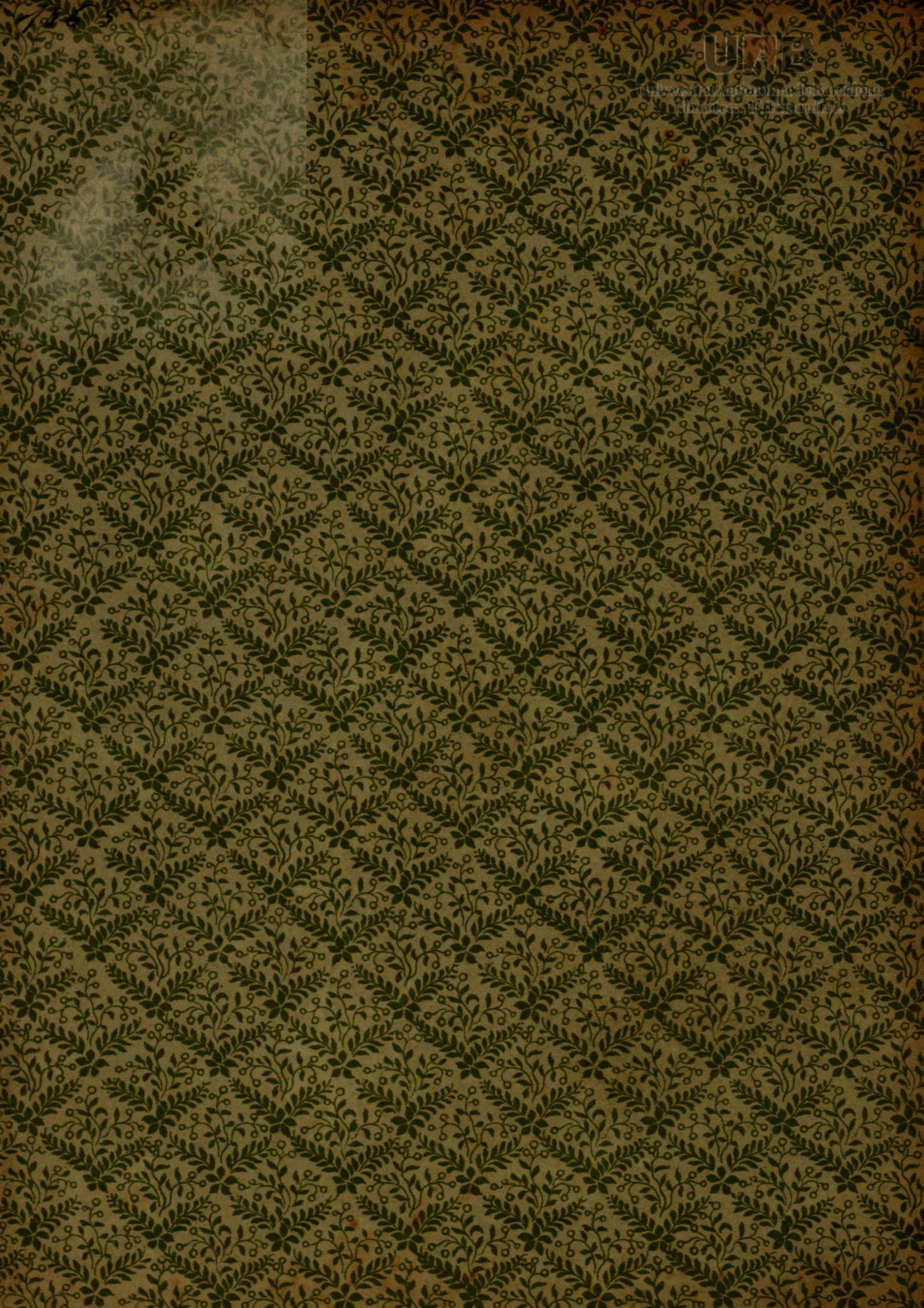

PETIT APLECH

DE

MONOGRAFÍAS HISTÓRICAS

LO

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

CASTELL DE BELLPUIG

Y

LA CASA D'ALTARRIBA

À

VILATORTA

PER

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

BARCELONA

ESTAMPA «LA ILUSTRACIÓN», Á C. DE FIDEL GIRÓ

PASSEIG DE SANT JOAN, NÚMERO 168

1892

I

EL antich castell de Bellpuig n'existexen uns pobres restos en la població de Sant Julià de Vilatorrada (6 kilòmetres de Vich), en lo serradet anomenat lo *Puig*, damunt del torrent de la *Noguera*, ó per altre nom del *Quer*. Posat lo observador á alguna distancia d' ell, observarà sols duas altas parets al cim, y al entorn trossos d' un recinte exterior amurallat. Vist de prop, no més se veu conservada una reduhida cambra, rectangular, de 1'10 per 4'50 metres, aproximadament, en sa base y per 5 d' altura, formant lo tetxo robusta volta de canó; la circumstancia de no presentar cap obertura, á despit de donar sas tres parets al exterior, fá que generalment se la suposi destinada á presó. Important fou la elevació del edifici, puig sas tronxadas parets, tenint encara uns disset metres d' altura, mostren indiscutibles senyals de major prosecució

per lo comensament d' una volta interior demostrativa de la existencia d' altre pis á aquella, ó major altura. En los més enlairats murs s' obran duas finestretas, y la base d' una de més gran, construhidas en arch de mitj punt, inseguint la influencia del art románich. Atés l' estat de deterioro y conjunt de runas que cubrexen la terra, ara no es posible reconstruhir la planta del castell.

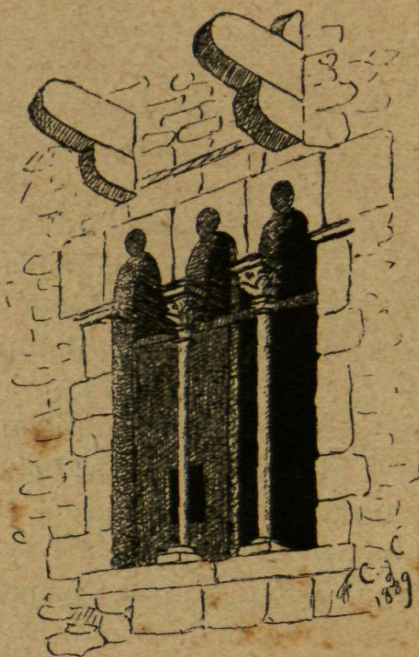
Lo detingut exámen dels restes expressats nos fá opinar que 'l castell de Bellpuig, tot lo més arrenca dels segles XII ó XIII, contribuint á arrelarnos ab nostre pensá lo silenci de las escripturas anteriors als segles XI y XII.

Se parla de duas comunicacions soterranias de Bellpuig. La primera ab un vell casal del carrer de *Montseny*, de Vilatorrada, casal que fins l' any 1889 ha ostentat un típich y hermós finestral gòtich dessota de fort matacá ó lladronera, que protegia l' adovellat portal. La segona, ab la casa senyorial d' *Altarriba*, á 18 minuts del castell. També afirman alguns que per mina comunicava ab la

romana torra de *Saladeuras*, en lo terme de Santa Eugenia de Berga, de la que'n distará una hora próximament.

La topografia del lloch hont s' alsá lo castell no era despreciable, atenent lo modo de guerregar de la Etat Mitjana. Pe'l cantó de la Vila (hont nos sembla s' hi obriria la porta d' entrada) encara que fàcilment accesible la montanya, se presenta dreta y de mal pujarhi; mes pe'l de la petita plana que's forma á dalt del *Puig*, n' estava naturalment separat per un tall, á manera de fosso, entre las rocas hont s' axecava 'l Castell y lo single del altre costat.

En l' acta de consagració de la iglesia de Sant Juliá, del any 1050, no hi constan per res ni 'l castell de Bellpuig ni sos senyors. A existir aleshores, ó 'l

FINESTRAL GÓTICH DEL CARRER DE MONTSENY, Á VILATORTA DE BELLPUIG,
EXISTENT FINS AL ANY 1890.

poble s' hauria anomenat *Bellpuig*, ó 'l castell no hauria tingut altre nom que de *Vilatorta*, estant l' hu del altre á tir de pistola. Abans del 1050 los documents nos parlan, no obstant, del vehí castell *ça Meda*, quina jurisdicció arribava fins quasi á tocar los carrers de Vilatorta, puix que lo mas *Albareda*, hont ara hi há una moderna capella dedicada á Sant Roch, consta ésser dins son domini. Al segle XIII s' atrassan las novas que podém comunicar sobre lo castell ó senyors de Bellpuig (*Pulchro-podio* ó *Bello-podio*, segons las escripturas).

1234.—En una venda guardada en lo arxíu parroquial de Sant Juliá, consta ésserne senyors Bertran y Berenguera, pares de Berenguer, casat ab Elissenda, ab estas paraulas: *Sig † m bertrandi de pulcro podio senioris. Sig † m berengarie uxoris eius. Sig † m berengarii filii eorum. Sig † m Eliessendis uxoris eius qui hoc firmavimus.*

1316.—Senyora de Bellpuig per herencia, apar Elissenda de Centellas, al

firmar, junt ab son fill Bernat, una escriptura, de la següent manera: *Etissenda de scintillis domini et HEREDI de pulcro podio*.

1327.—Lo rey Jaume II se dirigeix al jurisperit de Barcelona Jaume de Montjuich, pera que, consultat lo Vicari d' Ausona, Procurador reyal y altres, informi sobre la possessió, jurisdicció y mixt imperi, que Eimerich de Centellas, fill de Pere Bernat de Centellas y de Biernosia, tenia en *Castrorum de Manullevo, de Saliforis, et termini Castri de Meda, et locorum de Pulcro podio et de Sederra* (1). D' aquí resulta veure reunits en la casa de Centellas los dos castells de *ça Meda* y de Bellpuig, entre quins termes compartían lo de l' actual població de Vilatorta. També deduhim que aquesta vila comensava á adoptar lo nom del castell hont estava enclosa, sustituint á son antich y genuí; del contrari ¿á qué la paraula *locorum* (llochs), posada en contraposició de la *termini Castri* (termes del Castell)? A mes nos ho comproba lo modo com firman las escripturas alguns de sos Rectors en lo mateix segle XIV: en una del 1364 se posa: *Ego Bernardus Rieria Rector ecclesie Sancti Juliani de Villatorta ET DE PULCHRO PODIO*; en altre del 1379: *dilectis in iesuchristo Arnaldo des Pujol vicario, et Petro de Rexach monaco de Folgueroles, salutem, in Domino, cum discretis Bernardus de Viaplana rector ecclesie Sancti Juliani de Villatorta SIVE DE PULCHRO PODIO, et Sancti Martini de Rivo-pirorum*.

1359.—Lo castell de Bellpuig, juntament ab altres, passá per donació, de la potestat del successor d' Eimerich, Ramon de Centellas, á la de Gelabert de Centellas.

Los bens traspassats de domini foren: *castro et honore de Scintillis, et de castis de BELLOPODIO et de Manlleu, de Sancto Minato, et de Muntmany, et de Galifa, de Aguilario, et de domo dezquell, et feudo de Tona, et feudo de Brolio, et de omnibus quem habebat ex succesore Eymerici de Scintillis* (2).

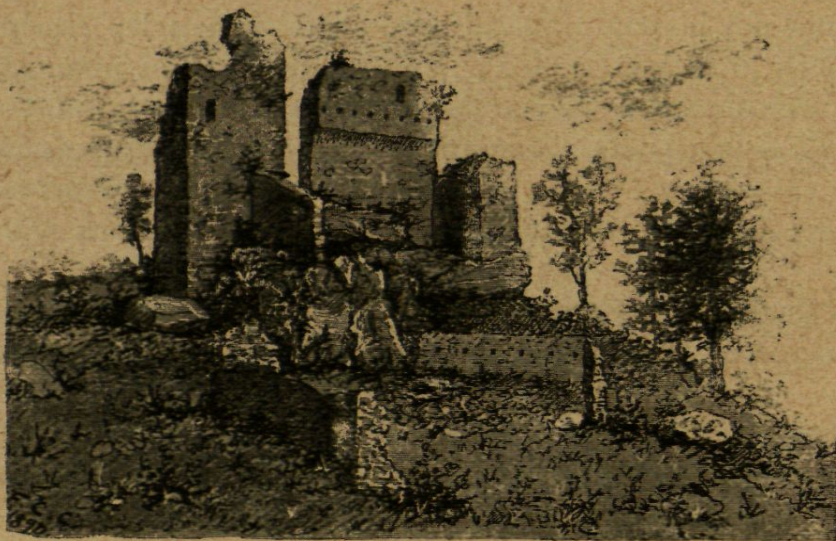
SEGLE XV.—Lo nom del castell preponderant sobre l' antich de la vila, quasi be arriba á arreconarlo per complert. Si en lo segle precedent los rectors de Sant Juliá s' intitulaban rectors de Vilatorta y de Bellpuig, freqüentment se sol veure, en los del XV, que dexan d' usar quasi en absolut del titol primer. Axí donchs, en 1417, lo prebere Anton Valls nombra executor testamentari lo Rector de SENT JULIÁ DE BELLPUIG qui ara es ó per temps será y entre sas disposicions hi continúa: *Item volo et mando que si cas era que jo morís en aquest Bisbat de Barcelona, ó en altres lochs, fas prechs generals á tots los meus amichs.... que la mia ossa com sia polida, sia portada al monument qui es del mas Materó, qui es dins lesgleya de SENT JULIÁ DE BELLPUIG demunt dit*. En un document del 1488, curiós per més d' un concepte, y que, com lo precedent, se conserva en la iglesia de Sant Juliá de Vilatorta, hi ha la següent descripció d' una finca: *in parrochie Sancte Marie de Folgarolis et termino SANCTI JULIANI DE BELLPUIG; et terminatur partim ab oriente cum honoribus monasterii Sancti Laurentii de Dos Munts et partem in torrente que ibi est; a meridie et occidente cum honoribus mansi Oromi eiusdem parrochie Sancte Marie de Folgarolis, et a circio cum riaria de les Valls*. A més, esta escriptu-

(1) Commune 82 Jacobi II. Registre 190, foli 102, arxiu de la Corona d' Aragó.

(2) Liber Patrimonii Regi, vol. II, foli 388, arxiu de la Corona d' Aragó.

ra demostra com creixia la extensió del terme del castell de Bellpuig, tota vega-
da que las terras descritas eran en lo segle XI pertanyents al castell ca Meda.

1439.— Que seguía, lo senyoriu d' aquest castell, propietat de la casa de Cen-
tellas se desprén de las següents paraulas d' un document del arxiu parroquial
de Vilatorra: *Gilabertus de Sintillis dominus castri et baronie de Sintillis et dominus
domus de Pulchro Podio site in parrochia Sancti Juliani de Vilatorra*. Notis, per
aquest y altres documents cohetanis, com la imposició del nom Bellpuig, que
tenia lo castell, sobre l' antich nom del poble, may arriba á extingir á aquest
per complert, puig del contrari no hauria pervingut fins nostres días, com per
iguals causas no hi há arribat, entre altres, lo de Alarona, ó Civitas Fracta, ó

RUNAS DEL CASTELL DE BELLPUIG, TAL COM SE PRESENTAN AVUY DIA.

Ciutat Freta, ab que 's conegué á Mataró abans de creixer la importancia juris-
diccional de la primitiva torra de Mata.

1472.—Al fer donació, Joan II, del castell y baronía de Centellas á Joan Pere
Vilademany, n' exceptuá la parroquia de La Garriga, y la baronía de Cánovas,
Samalús y Valcarquer. Com no hi trobém, exceptuat lo castell ó lloch de Bell-
puig, que vejém formava part d' aquella baronía, mentres no vinga lo dato en
contrari, lo suposaré passant á la distingida casa Vilademany, (1). Célebres á
Catalunya y en la regió Ausonense foren los Vilademany, apareixent com se-
nyors de Taradell en lo segle XIV, y assistint Pere de Vilademany á la conques-
ta de Cerdanya, en temps de Jaume II, hont consta hi prestá importants fets
d' armes.

(1) Liber Patrimonii Regi, vol. II, foli 388, arxiu de la Corona d' Aragó.

II

1478.—En remuneració de serveys que Llorens d' Altarriba y son pare Bernat Guillém, prestaren al rey Joan II en las famosas revoltas de son regnat, axí com per indemnisarlos dels danys que en ellas se 'ls causá, lo Rey entregá á Llorens lo lloch (ja no 's parla de castell) de Sant Juliá de Bellpuig (1). No sabem quan temps lo tingueren en penyora, si bé creyém fou de curta durada. Integrament copiam la important escriptura hont se cedeix als Altarriba no sols Sant Juliá de Bellpuig, sino Sant Juliá de Vilamirosa per altre nom del Pont, Saderra, Cladellas y Vilacetre, com á penyora de la quantitat de 800 lliuras; y á La Garriga en penyora d' altres 400. En eix curiós document se diu també, com la casa d' Altarriba estava propera á Vich, á igual que ho está avuy día; com en las passadas revoltas la cremaren y enderrocaren y que axí mateix altres castells de dita familia, durant la guerra contra Joan II, foren destruïts pels catalans inobedients á sa Reyat autoritat, etc., etc.

Pateant universis, etc. Reccusentes in animo nostro grandia et suntuosa servicia quo Bernardus daltarriba miles quondam genitor vestri dilecti nostri Laurencii daltarriba domicelli in Ausonia domiciliati dum vixit tam in revolucionibus subsequitis in hoc principatu Cathalonie quam alias diversi modo Maiestate nostre prestitistis et impendistis et que in dies prestare non cessatis. Considerantes eciam multa et diversa damna que pro servicio nostro dicti quondam genitor vester et vos, dictis revolucionibus durantibus sustinuistis. Cum inter alia nom ommitamus quod domus vestra de Altarriba satis prope civitatem Vici sita et alia Castella vestra per tunc nobis inobedientes dirrute et combuste fuerunt sic quod pene etiam toto vestro patrimonio destitutus estis, et ipsum amicistis predictis igitur attentis benemeritum vos ad infrascripta optinendum non inmerito existimamus et es obres tam in aliquale retributione dictorum servitiorum quam satisfactione predictorum damnorum, pro quantitate videlicet octingentarum librarum Barchinone locum sancti Juliani del bellpuig cum suo termino, locum sancti Juliani de vilamirosa seu del pont cum suis quadris, Terminum de Çaderra, terminum de villa cetrum cum suis quadris, situs in Ausonia. Et eciam eisdem respectibus atque causis per quantitate quadrigentarum librarum Barchinone, locum et terminum de Çagarriga situm in vallensi, vobis dicto laurentio daltarriba et vestris impignorare decrevimus. Ideirco presentis publici instrumenti tenore per nos et heredes et succesores nostros firmiter valituri de certa sciencia, deliberate et consulto eis melioribus, plenioribus et caucioribus via modo et forma quibus melius de iure et consuetudine dicti Principatus Cathalonie possumus impignoramus et titulo impignorationis concedimus ac intra manus mittimus vobis predicto laurentio daltarriba et vestris heredibus et sucesoribus et quibus volueritis instrumento tamen gratie luendi sive redimendi mediante predictis scilicet octingentis librarum Barchinone dicta loca sancti Juliani de bellpuig cum suo termino, sancti Juliani de villamirosa seu del pont cum suis quadris, terminum de Çaderra, terminum de villacetrum cum suis quadris atque terminum de Cladelles cum suis quadris in dicta provincia Ansonie situs. Et predictis quadrigentis libris barchinone dictum locum et terminum de Çagarriga suis veris terminis et limitibus confrontata cum castris sive domibus fortibus sique sint, et castra aut domus fortes dici possint cumque hominibus et feminis cuiuscumque legis, status, condiciones, et preheminentie in predictis locis et terminis ac quadris habitantibus et habitaturis et cum omni mero et mixto imperio et alia iurisdictione, civili et criminali, alta et baxia, omnique gladii potestate et alia quacumque

(1) Diversorum 32 Joannis II. Registre 3392, foli IV, arxiu de la Corona d' Aragó.

eorumque pleno exercicio et usu, quam seu quod nos Gubernator generalis seu gerensvices dicti Gubernatoris aut alii quicumque officiales nostri in dicto Principatu Cathalonie habemus et exercemus ac habere et exercere possumus et debemus, seu que nobis et dictis officialibus nostris spectant quovis modo in dictis locis et terminis supranominatis et quolibet ipsore, et super dictis hominibus et feminis cuiusvis condicionis existant inibi habitantibus et habitaturis, delinquentibus et committentibus crimen vel maleficium intra dicta loca et eorum terminos et quadras supradictas. Et etiam cum universis iuribus, redditibus, perventibus, et emolumentis que in dictis locis et terminis atque quadris quavis ratione titulo et causa habemus et habere debemus et consuevimus quoquomodo. Itaque vos dictus laurentius daltarriba et vestri et quos volueritis huiusmodi impignoramento perdurante, dicta loca, terminos et quadras et alia supradicta teneatis et tenatus redditusque eorundem quosvis precipiatis et habeatis ac precipiant et habeant precipereque et habere. Necnon vestris et eorum utilitatibus applicare possitis et valeatis. possintque et valeant donec ei quousque nos seu dicti nostri heredes et successores dictas Mille ducentas libras integre et indimute vobis realiter et de facto exolverimus vel exolverint fructibus interim inde preceptis minime computarum insorte de quibus cum presenti ad cautelam vobis et vestris gratiam et donationem facimus irrevocabiliter inter vivos. Hoc itaque impignoramentum et intra manum missione facere intendimus et facimus vobis eidem laurentio daltarriba et vestris et quibus volueritis de predictis locis et terminis supranominatis iuris dictionibusque civilibus et criminalibus altie et baxis atque meris et mixtis imperiis redditibus, proventibus et aliis omnibus precontentis locorum et terminorum ac quadram predictorum dicto instrumento gratie luendi et redimendi mediante, *¿dicitur?* melius, plenius, sanius ac utilius dici et intelligi potest ad ventri et eorum bonum et sanum intellectum et prout ea omnia et singula melius et plenus ad nos competunt et spectant. Exceptis tamen lese Maiestatis, heresis, sodomie, et false monete criminibus ac processibus regalie quorum iurisdiccione nobis specialiter et expresse reservamus. Declarantes quod huiusmodi impignoramento predurante et donec et quousque quantitas predicta mille ducentarum librarum Barchinone per nos aut successores nostros vobis vel successoribus vestris realiter exoluta et restituta fuerit vos ipse laurentius daltarriba et vestri heredes et successores predicti possitis et possint in dictis locis et terminis predesignatis per vos et ipsos aut procuratores et officiales vestros ac eorum et in hominibus tam maribus quam feminis ibidem habitantibus et habitantibus ac conversantibus delinquentibus seu maleficium sive crimen committentibus uti dictis iurisdictione alta et baxa civili et criminali meroque et mixto imperio et illorum pleno exercicio quoscumque delinquentes, facinerosos et crimina comitentes puniendo et castigando eosque, componendo, remitendo et relaxando prout melius et plenius vobis et vestris videbitur faciendum, omniaque et singula faciendo et libere exercendo que nos et predicti Gubernator generalis eiusque vicesge rens aut aliquivis officialis nostri facere et exercere consuevimus et consueverunt ac possumus et possent huiusmodi impignoramento non facto. Et ut de ipsis mero et mixto imperio et iurisdictionibus cuilibet criminali alta et baxa ac aliis predictis cunctis innotescat possitis et valeatis et dicti heredes et successores vestri possint et valeant huiusmodi impignoramento non cessante ut predicatur pro exercicio predictorum et ut delinquentes et culpabiles puniantur erigere et erigi facere vestri et eorum propria autoritate et ex licentia quam vobis et vestris conferimus in locis et terminis ac quadris predictis et ipsore limitibus quandocumque et quocienscumque volueritis, furcas, medias furcas, perticas, custella, et alia quelibet signa dictum merum et mixtum imperium ac iurisdiccione criminale denotancia, illaque mutare et reficere ex lignis seu lapidibus et cemento prout vobis et eis fuerit benevisum. Et in eis quoscumque delinquentes et culpabiles punire et castigare juxta criminum delictorum et excessuum qualitatem prout quicumque Barones et alii habentes iurisdiccione civilem et criminalem, merum et mixtum imperium et omnimodam iurisdictionem in locis et terris suis in dicto Principatu Cathalonie possunt consueverunt et debent facere et exercere. Et ex causa huiusmodi impignoramenti et intra manus missionis et ipso durante et non ultra, cedimus et mandamus vobis et vestris predictis atque in vos et eos transferimus omnia jura omnesque actiones reales et personale, mixtas, utiles, et directas, ordinarias et extraordinarias et alias quasvis nobis competens et competencia in predictis que vobis impignoramus et contra quascumque personas et res ratione et occasione ipsore promittentes tradere seu tradi facere vobis aut cui seu quibus volueritis loco vestri possessionem corporalem seu quasi predictore que vobis impignoramus et in ea vos et vestros su-

cessores predictos facere existere pociore absque contradictione et impedimento nostri et nostrorem aut persona quarecumque. Quam possessione positus vos et vestri predicti vestra et eorum propria auctoritate et ex licentia quam vobis conferimus cum presenti apprehendere et apprehensam penes vos et eis retinere que possessionis apprehensio tantum valeat ac si per nos et officiales nostros vobis et illis tradita extitisset. Dictas autem mille ducentas libras pro quibus predicta vobis impignoramus nobis solvistis hoc modo, videlicet quod eas penes vos de nostra voluntate et permissu retinuistis in satisfactionem predictorum damnorum per vos sustentorum. Retinemus tamen nobis et successoribus nostris predictis facultatem quod sit in nostri et illorum optioni quotiens voluerimus et voluerint luendi et quitandi cum vestro et illorum posse loca et terminos ac quadras atque jurisdictiones et alia omnia et singula supradicta per nos vobis impignorata et nobis seu ipsis nostris successoribus solventibus vobis aut vestris dictas octingentas libras pro quibus loca termini et quadre superius nominate vobis impignoramus vel dictas quadringentas libras pro quibus alium predictum locum de çagarriga vobis impignoramus ut prefertur ipsa eadem loca jurisdictiones et alia supradicta simul vel divisim per dictis quantitibus per nos luita et quitata ad nos seu nostram curiam et illorum devolvantur et pro devolutis eo in causa habeantur prout insimilibus impignoramentis est fieri assuetum et debet. Dicentes et mandantes presencium serie vicem Episcopale gerentis in hac parte universis et singulis hominibus et feminis in dictis locis et terminis ac quadris de sancto juliano de bellpuig, sancto juliano de villamirosa seu del pont, de çaderra, de villacetum, et de cladelles atque de çagarriga, habitantibus et habitanturis quod vos et vestros de cetero eodem nostro impignoramento perdurante pro eorum domino habeant et teneant vobisque et vestris pareant et obediunt proinde ac si vassalli veri vestri et eorum essent, et prout veri vassalli eorum dominis parere et obedire consueverunt tenentur et depent et vobis et eis faciant et prestent eciam fidelitatis juramentum et homagium per illum videlicet tempus, et tot et tantum, quod et quantum huiusmodi nostrum duravit impignoramentum et non alio neque ultra que per vassallos eorum dominis in similibus sunt prestari et fieri assueta. Nos eciam homines predictos et eorum quemlibet tum huiusmodi fidelitatis juramentum et homagium prestitint vobis ex nunc prout ex tunc et ex tunc prout et ex nunc ab omni fidelitati juramento quo nobis teneantur scienter et consulto harum serie absolvimus et absolutos esse decernimus et declaramus propterea ab his de quibus nobis ut *superprimo* eorum regi et dominio tenentur Serenissimo propterea ferdinando regi Castelle, legionis, Sicilie etc. *primogenito* nostro carissimo ac in omnibus Regnis et terris nostris Gubernatori generali postquam felices dies nostros heredi et indubitato successoris sub benedictionis paterne obtentu, dicimus vices gerenti dicti generalis Gubernatoris, Baiulo generali dicti principatus cathalonie, vicariis, Baiulis, Subvicariis, et universis et singulis officialibus nostris quacumque jurisdictione et potestate fungentibus quibus cumque et eorum locumtenentis presentibus et futuris in dicto Principatu cathalonie dicimus et jubemus ad penam florenorum auri duorum milium nostris applicandorum erariis quatenus nostrum huiusmodi impignoramentum omniaque et singula desuper contenta, vobis dicto Laurentio daltarriba et vestris predictis, teneant firmiter et observent tenerique et observari per quos deceat faciat inviolabiliter vosque in possessionem premissorum ponant et inducant ac positum et in missum manuteneat et defendant contra cunctos. Et teneant contrarium per agere racione aliqua sive causa si dictus Serenissimus Rex et Primogenitus noster nobis cupit gerere morem ceterisque predicti gratiam nostram caram habent et penam predictam cupiunt non incurrere. Promissa igitur omnia et singula supradicta permittimus, convenimus, et paciscimur vobis dicto Laurentio daltarriba et vestris in manu et posse secretarii et scribe nostri et notarii publici infrascripti tanquam publice persone hec á nobis per vobis et aliis quorum intersit legutum stipulantis et recipientis promittentes in nostra bona fide et verbo regiis quod predicta omnia et singula tenebimus et observabimus ac tenere et observare inviolabiliter faciemus et contra ea non veniemus aut venire promittimus aliqua racione sive causa. Quod est actum et datum in civitate Barchinone die tertio mensis julii anno a nativitate domini MCCCCLXXVIII Regnique nostri navarre anno LIII aliorum vero regnorum anno XXº primo.

Signum † Joannis & Qui hec laudamus concedimus et firmamus huicque publico instrumento sigillum comune nostrum apponi jussimus impendenti. Rex Joannis.

Testes fuerunt ad premissa pressentes venerabiles et nobiles Guillermus Raimundus de

montecatenus, Episcopus Vicensis, Bernardus Ugo de rupebertino, Castellanus Amposte et Petrus falco legum doctore Consiliarii predicti serenissimi domini Regis.

Sigñum mei Michaelis Vitalis predicti Serenisimi domini Regis Secretarii et scribe eiusquam auctoritate per universam dicionem suam proto notarius qui premissis interfui. Eaquem de dicti domini Regis mandato scribe feci etc.

Conseqüència de la concessió reyal en favor dels Altarriba, fou que 's dictés una ordre, tres mesos après, al subvicari de Vich y Ausona, Bernat Ferrer, pera que regoneguessin l' autoritat del nou Senyor, la que estava concebuda ab los següents termes (1).

Joannes etc. Dilecto et fideli nostro francisco de ribes vicario vel Bernardo ferrer subvicario Vici et Ausonie, Algotziris ad infrascripta per agenda per nos specialiter deputatis et creatis et eorum utrique ad quem et quos presentes fuerint presentate et de his fuerint requisiti salutem et dilectionem. Nostro opportuno privilegio super his expedito datum Barchinone tercio die mensis Julii proxime dimissi impignoravimus et intra manus posuimus instrumento tamen gratie luendi et redimendi mediante dilecto nostro Laurentio daltariba domicello in Ausonia domiciliato et suis loca sancti Juliani de bellpuig cum suo termino, sancti Juliani de villamirosa seu del pont cum suis quadris, terminum de caderra et de villasatru cum suis quadris atque etiam de Cladellis in dicta Ausonia sita, jurisdictionequem altam et baxiam, merum et mixtum imperium et aliam quiscunque nobis pertinente in dictis locis et eorum terminis et quadris predictis pro quantitate videlicet octingentarum librarum. Et locum et terminum de Çagarriga in Vallensis situm pro quantitate quadringentarum librarum ut in dicto impignorameto habetur ad quod nos referimus. Velimus quod ut in pignoratio antedicta suum sorciatur effectum. Eam obrem vobis et vestrum utrique dicimus precipimus et jubemus expresse et de certa scientia ad nostre gratie et amoris optentum penamque duorum milium florenorum auri ad vestris bonis si contrafeceritis habendam et nostris erariis inferendam ut incontinenti presentibus visis et dum de his requisiti fuerint seu alter vestrum fuerit requisitus pro parte dicti laurentii daltariba cum in possessionem locorum et terminorum supranominatorum et jurisdictionum ipsorum ponatis et inducatis, ponique et induci faciatis dictumque laurentium daltariba et officiales suos uti sinatis neque secus agatis ratione aliqua sive causa; quanto ultra ire et indignationis nostre incursum penamque predictam cupitis evitare, cum sic de mente Maiestate nostre processerit et procerit dubio difficultate impedimento et consulta cessatibus quibusvis. Nos enim vobis dictis Alguatziris nostris et vestrum viriquem in et super predictis omnibus et singulis dependentibus que et emergentibus ex ipsis committimus plenarie vices et voces nostras, ac locum nostrum et plenum posse per presentes. Datum Barchinone XII die mensis octobris anno á nativitate domini MCCCCLXXVIII Rex Joannis.

Quan se dictá aquesta ordre, ço es, en lo mes d' octubre, la lluyta que del any 1474 sostenia Llorens d' Altarriba contra alguns senyors d' Ausona coligats, havia parat mercés á una trégua, lo fi de quina lluyta no 'ns ha pervingut. Los senyors ab quins estava en guerra eran Ausías y Jauzfret de Cruilles, germans, y los Malla y Orís. Tot lo qual se pot veure en los reyal's guiatxes ó salvaguardias donats per Joan II á alguns homes complicats en ditas guerras intestinas (2).

(1) Diversorum 32 Joannis II. Registre 3392, foli VI, arxiu de la Corona d' Aragó.

(2) Diversorum 32 Joannis II. Registre 3392, folis 37 y 49. Arxiu de la Corona d' Aragó.

III

De molt antich existí en la encontrada de Vilatorta, la família Altarriba. Per primera vegada hi apareix firmant una escriptura (arxiu de Sant Julià), del any 1176, *Vermei de altaripa*. En l' actual terme municipal de Riudeperas, tocant ab lo de Vilatorta, y en altre temps enclosa en lo terme del castell de Bellpuig, y avuy día dins del de la parroquia de Sant Julià, se troba lo solar dels Altarriba, propietat de la Marquesa viuda de Sentmenat. Es aquest un gran y espayós casal, ab macisa, fexuga y quadrada torra de cinch pisos, recinte amurallat, y capella particular sots l' advocació de la Verge de las Mercés, que acusa las construccions del segle xvi, quan abandonats los castells, y minvada la preponderancia feudal, los senyors d' aleshoras, agermanavan ab la comoditat, la seguretat de sas mansions. Segurament fou la que construhí Llorens quant reedificá la casa payral, enderrocada en las guerras de Joan II.

Los Altarriba abans d' ésser senyors jurisdiccionalis de Bellpuig, tenian ja la jurisdicció propia en sa casa y en sos vassalls (1). Del any 1395 es una interessant escriptura hont s' evidencia la jurisdicció exercida per la casa d' Altarriba. Dirém á aquest propòsit, que baix lo nom de *domus* s' entenía antigament casas nobles, lliures de senyoriu, per més que radiquessin dins los termes d' un castell, las quals moltes vegadas tenian annexas petitas jurisdiccions senyorialis, d' hont la paraula *domicelli* (donçell). Diu la escriptura á que 'ns referiam, pertanyent al any 1395: *Attendens me dudum fecisse venerabili Johanni de Altarippa situata infra parrochiam sancti Juliani de villatorta vicensis diocesis recognitionem sub forma sequenti. Noverint universi quod Ego Arnaldus muntalt qui causa nupciarum intravi mansum jenoves parrochie sancti Martini de rivopirorum, diocesis vicensis, qui mansus cum hominibus et mulieribus et aliis juribus et servitutibus personalibus tenent SUB DOMINIO ET FRANCHO ALODIO DOMUS DALTARRIBA, infra parrochiam sancti Juliani de villatorta dicti diocesis situata, et vestri, venerabilis Johannis daltarriba domicelli domini eiusdem, gratis et de certa scientia confiteor et recognosco meum corpus et omnes infantes meos nascituros, et omnia bona mea et eorum, habita et habenda ubique esse racione dicti mansi semper de dominio et servitute dicte domo daltarriba et vestri dicti venerabilis Johannis domini ut predicit eiusdem presentis et vestrorum heredum et successorum dicte domus daltarriba dominorum. Ita videlicet quod decerto Ego vel dicti mei infantes nascituri nullum alium dominium vel dominus, eligere vel reclamare possim aut possint, nisi vos dictum venerabilem Johannem et dictos vestros in predictis heredes et successores. No pot constarse ab més claretat lo senyoriu qu' exercian los Altarriba en sas possessions ó vassalls. Si eran molt nombrosos no 'ns há pervingut pel moment.*

D' aquesta casa y doncells podém recopilarne algunas novas:

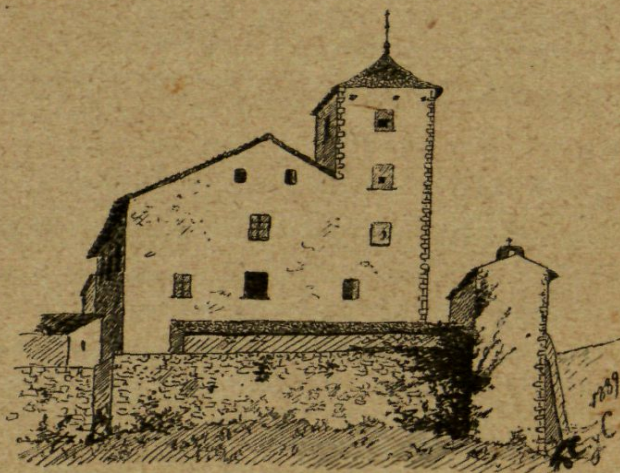
Segle xiv.—Diu lo P. Camós en son *Jardín de Maria*, que als Altarriba per-

(1) No cal confondre aquesta casa d' Altarriba ab lo castell y lloch del propi nom que hi hagué en la vall d' Assua y que en 1336 passá á domini del monastir de Santas Creus.

tanyia lo mas Vilaforriu, de Berga, hont fou trobada la imatge de la Mare de Deu de Queralt pels pastors de la propia casa.

1356 á 1380.—Pons d' Altarriba, militar, en 1356 rebé una comissió del Rey pera fixar los limits d' alguns castells de Vich (1). Onze anys després, ço es lo 4 de maig de 1367, donant prova dels sentiments religiosos que omplenavan son cor, cedeix pera la construcció del convent dels Mercenaris de Vich, una casa y hort situats prop de la porta de las Mayolas de dita Ciutat. Del 1371 co-nexém un establiment fet pel *venerable* Pons y *domna* Blanca sa muller. La cir-cunstancia de que un document del 1380 parli d' en Ponçet (*poncietti*) fill y he-reu del *venerable* Pons y del qui n' era tutor lo donçell Bernat d' Esquerigues, fa que 'l suposém difunt en esta fetxa.

1459 á 1464.—Bernat Guillelm d' Altarriba, pare del Llorens senyor de Sant

L'AYRÓS CASAL D'ALTARRIBA Á RIUDEPERAS, (SEGLE XVI).

Juliá de Bellpuig, fou en 1459, veguer de Girona (2). Desde 'l comens de la guerra civil catalana del 1462 al 1472, mostrarentse los Altarriba decidits parti-daris de Joan II, segons tenim ja avansat.

Lo 7 de juny de 1462, un Guerau d' Altarriba, procurador general del com-tat de Cardona, 's trobava á Calaf ab alguna gent seva, hont se creya hi axeca-va partida. Lo mateix Guerau es nombrat capitá de la Seu de Urgel per Joan II á 3 de Febrer de 1467. Mes ensemps se té noticia de que altre d' eix nom, En Joan d' Altarriba, doncell, diputat local en la vila y vegueria de Cervera, á 16 de Juliol de 1462, rebé l' encárrech dels diputats del general de Catalunya, d, apoderarse de tots los bens dels afectes á Joan II. No sabém si un y altre foren brancas d' una mateixa familia, consignantho sols per lo que pogués convenir.

Lo 11 de juny de 1462, comunica lo bisbe de Vich estar prés Bernat Gui-llém d' Altarriba ab estas paraulas: *En lo fet den Altarriba dix que sia desapartat*

(1) Varia 22 Petri. III. Registre 1542, foli 71, arxiu de la Corona d' Aragó.

(2) Diversorum Joannis II. Registre 3366, foli 42, arxiu de la Corona d, Arago.

e puixa anar per la preso donant idonees fermances fins en X mil florins de no exir per si ni per altri de la dita preso sens licencia demanada e obtenguda dels deputats e consell.

En lo Consell de 32 y de 16, tingut á Barcelona lo 12 de juny de 1402, hi fou acordat:

Item fou deliberat que en Bernat Guillem daltariba stigua desepertat e que vage per tot en la preso.

Podem dir que comensá la instrucció de la causa contra Bernat Guillém lo 16 de juny, en qual data los consellers de Vich tingueren lo encàrrech per part dels diputats del general de Catalunya de informarse si en Bernad Guillem Daltarriba donzell era o debia esser capita dels pagesos de remença, e si ha fetes coses algunes contra la capitulacio al Principat atorgada. No sabém fins quant durá la presó, si sols que en lo mes d'Agost seguía encara presoner y que en 1463 apareix lliure.

Lo 1 de Octubre de 1463, en lo consell tingut per los consellers de Barcelona ab lo consell ordinari de 32 y de 16, hi fou proposat lo següent: *E fetes les dites coses lo honorable mossen Pere julia, altre dels dits Consellers, proposa en lo dit concell: Com ells eren molt pregats per part de la Ciutat de Vich, que fos plasent an aquesta Ciutat leixar los algunes tendes de la Ciutat per servey de la gent qui devia star al siti fahedor a la casa den Altarriba. E aço hauria, la dita Ciutat de Vich á una singular gracia an aquesta Ciutat.*

E proposat lo dit fet, lo dit Concell delibera e conclos que les dites tendes extimades e hauda bona e ydonea seguretat de aquelles sien liurades en aquella millor forma e manera que los dits honorables Consellers conexeran a utilitat e indempnitat de la dita Ciutat per algun temps condescent.

Segurament seria vensuda y entrada ó enderrocada la casa de Altarriba. Bernat Guillém lograria escaparse, puix lo 6 de Desembre del 1463 resulta capitanejar una partida de remençes en las parts de Sant Joan de las Abadesas. Així ho demostra lo párrafo següent que 's llegeix en una comunicació dels diputats del general de Catalunya: *Per quant En Lorenc Graell de la vila de Sent Joan Ces Abbadesses, lo qual en los dias passats, per gent den Altarriba fou prés.*

Los Consellers de Vich, en 17 de juny de 1464, en una carta als Consellers de Barcelona, manifestan com no 's pogueren comunicar més abans ab la capital catalana: *«E jatsia vuy haïam mes empatx e que vuque: haguessen per aquest abominable e cruel daltariva qui ab molta crueltat corre quant hic ha e crema e penya (penja) apresona axi homens com donas destroueix los blats e altres malifficis fa que es increuella deu com ho pot sostenir empero aço no obstant per quant som molt desiyosos al servici de la Maiestat del Senyor Rey e aximateix de suplir a la voluntat vostra. Ara de present vos trametem les dites tendas pregant vos nos vullau perdonar com axí prest com vosaltres volguereu no les havem tremezes. Pregam vos encare tant com a vosaltres sie possible doneu orde que en monccorb las mullers del altariba e den pujol e ffills llurs sien strets de pressons tant com ffer se puxe per quant crehem sera algun tant de ffre en aquests dampnats.*

Notis aquí clarament l'odi que s' havia apoderat den Altarriba davant la presó de sa familia y com lo feya sentir y pesar en los habitants dels envoltats de Vich.

Végis com á conseqüència de la seva conducta los bens de Guillem d' Altarriba s' anavan confiscant y venent per part dels Consellers de Vich d' ordre dels diputats de Catalunya. Diu lo document del arxiu municipal de Barcelona que 'ns refereix part d' exas incautacions:

Molt magnffichs e de molta providencia Senyors lonch temps ha en vigor de specials provisions atorgades a aquesta Ciutat per mossenyors de deputats e consell representants lo principat de Cathalunya ab entreveniment de aqueixa Ciutat e per los grans dampnages que naltariba donave atota aquesta terra fou exegutada certa part de delma que lo dit altariba havia en lo terme de thona la qual compra la almoyna de aqueixa ciutat qui aquella ha tenguda e possehida fins aci pacifficament e quieta. Veritat es que ara en damia artiques primer ciutada de aci e ara de aqueixa ciutat per cert censal que diria una na blancha de altariba hauria venut asos pessats preten la dita part de delma esser li obligada. E per ço hauria tremezes certas letras de fadiga emanadas de la cort de la vegueria de aquí contra lo batle e districtuals del terme de thona empero ffins aci no ha mostrat titol algun de la dita sua obligacio. E axi lo batle de thona ha fetas ses respostas juridicament e deguda. E per quant aquestas letras son co-minatorias de marcha qui es cosa molt odiosa e lo interes principal es nostre e de aquesta ciutat per raho de la dita almoyna. Pregam e supplicam a las magnificencias vostras los placia fer nos tanta de gracia doneu orde en via alguna marcha contra los del terme de thona no sia adiudicada car nosaltres stam en cert apuntament ab lo dit artiques que la veritat e justicia de aço sia vista, Empero per quant tots los nostres titols son aci e lo cami es vuy empatxat en tal forma que segurament nos pot aquí anar la cosa se haura algun tant a sobreceure e no volriem durant aquest entrevall en alguna manera hi fos feta novetat. E per ço encara tornam pregar e supplicar vostras grans magnificencias los placia aquestes coses vullen haver per ben recomenadas com nosaltres hauriam les de aqueixa ciutat la qual e vosaltres la Sanctissima trinitat tingue en sa continua proteccio e guarda. De Vich á VI de Març Any Mil CCCCLXVII.

A la ordinacio de vostras grans magnificencias promptes los Consellers de Vich.

ALS MOLT MAGNIFICHS E DE MOLTA PROVIDENCIA SENYORS LOS CONSELLERS DE LA CIUTAT DE BARCELONA.

Sabém que un altre fill de Bernat Guillém, tal vegada lo major d'ells, anomenat Salvador d' Altarriba, prengué part en la guerra en favor de Joan II. Aqueix monarca, lo día 20 de novembre de 1464, li expedeix lo nombrament de capitá de sos exércits, en la ciutat y vicaria de Vich y Ausonia y altres llocs y parroquias de que n' era capitá son pare. ¿Moriria Salvador en la fratricida lluyta?

Finidas, en 1472, las turbulencias y guerras de Catalunya y Joan II, no fou estable la pau en la regió Ausonense. A derrers del any 1475 tením noticia de una important perturbació y atach, de que fou teatre la ciutat de Vich, haventhi en éll, part important, sino principal, en Llorenç d' Altarriba. Ignoram las verdaderas causas del fet. Está relatat per menut en una curiosíssima carta narrativa, endressada als Consellers de la ciutat de Barcelona, la qual cuidarém trametre íntegrament, puig no hi sabém veure cap detall que hi sobri, ni es nostra costum eliminarlos (1).

(1) Cartas Comunas Originals 1474 y 1475 nom. 186 (Arxiu Municipal de Barcelona.)

Molt magnífichs é de molta providencia mossenyors la causa del nostre ten tard scriure es stat lo fort torb é conguoxa havem haguda per lo sinistre é irreparable cars qui ses cuydat seguir en aquesta ciutat ab molta trahició quins es estada feta per la companyia de mossen mudarra, qui per quant se desexia que de algún loch Reyat se pagarien de cert sou que demenaven é aquella companyia se era mesa en aquestas montanyas reduptam nos molt dells. Veritat es que per ço com ells se dehian molt servidors de la Magestat del senyor Rey, nosaltres ab deslberació de nostre consell permetem de acullir X ó XII de la companyia é donar los loch é repayre dins aquesta ciutat é als altres qui deffora fossen tantas vituallas com haguessan mester. E si no per les ditas paraules de ques desexian é per molt de frequentats avisos que de alguns de llur companyia tements deu havien amplament é molt liberal los haguera tots acullits é lexats entrar é axir a tot lur pler. En lo endemig ells se stabliren á Ripoll é allí, segons plenament som infformats ab en lorens daltarriba é en moncorp, é sos fills é altres faeran concert de ocupar se aquesta ciutat é pendre la per forsa. E lo dit altarrriba ab miga de la sequella é voluntat que pensave haver en aquesta ciutat promes al dit mossen mudarra metrel dins hora captada é ma armada: de aquestas cosas nosaltres som per moltes vías avisats: es ver no podiem creure que uns tants servidors del S. R. é maiorment los dits altarrriba é alguns altres cathalans qui son naturals de aquesta patria, se atrevissen á fer tanta perdició. E per aquesta causa tolleram que XII ó XIII dels principals cavallers de la companyia staven dins aquesta ciutat alenyats é confiavem dells tant com de uns nosaltres mateys. E per que lo dit mossen mudarra se isque de ripoll es més en lo Castell de besora acostant se anos Nosaltres cayguém en dupte no volguessan correr tota aquesta terra é fem alguns preparatoris per custodia nostra é de la ciutat: lo dit mossen mudarra sentint aço tremes nos una letre ab la qual deya se merevellave molt del moviment que nosaltres feyem prometentnos que ell no era de intenció de fernos algún dampnatge ne aquesta ciutat ne á nostres vahins é que no duptassem é visquessem reposats demenant nos vitualles é per aquestas cosas comena creença á mossen diego almeda á marcuto é Arnauto, los quals digmenge prop passat que teniem X del present en la casa del consell explicaren dita creença dient é prometens nos que nosaltres é tota aquesta terra podiem viure en segur é que no duptassem de res. E per nosaltres los foren offertas vituallas é quant volguessan á tota bona companyia é axí molt alegres é contents se partiren de nos. Aprés daço lo die mateix nosaltres fom avisats com lo dit mossen mudarra é altarrriba ab Cent de cavall é ab CC ó CCC homens de peu eran á manleu lony de aquesta ciutat una leuga terra plana com la palma é que certament lendema que era diluns nos devien rompre un portal é entrar en aquesta ciutat: nosaltres hagut aquest avis cercam los ostalers de aquesta ciutat é per quant trobam lo nombre dels cavallers no eran sino XIII, é atretants lacayos é donaven lenga per lo mati sen volien anar no pensam tinguessen tant atreviment é axi los lexi é restaren aquella nit: quant vench al mati ells se armaren é cavalcaren é de la casa de las donzellas daltarriba isqueran certs massips qui ensemps ab mossen puig é son fill qui staven dins la dita ciutat ab may destrals é escarpres anaren per rombre un portal de la ciutat quels era vahi é lo dit mossen olmeda ab cerca de XII cavallers qui eran dins la dita ciutat tots junts á cavall corregueren devers lo dit portal on ha una petita plasseta ab lansas en puny é spasas tiradas cridant grans crits: «altarrriba altarrriba» é corren devers lo dit portal é esforsense ab los qui eran exits de la casa de las ditas altarribas de trencar é rompre lo dit portal é apart de fora per unas grans conaminas ven á cavall los dits mossen Mudarra é altarrriba en tant que lo dit altarrriba se mes dins lo baluart del dit portal é ab alguns macips ab destrals rompre ditas portas les quals romperen quen podia pessar un hom: veritat es que mossen bernat de monrodon qui regeix la Capitanía de aquesta ciutat per absencia de mossen Vilademany ab tot lo poble de aquesta ciutat units com á germans feren tal esforç é ab tanta virtut quels apartaren lo dit mossen diego olmeda é sa companyia á force darmes é de lansas del dit portal els reculliren dins la casa de ditas altarribas é levaren de dit portal aquells quil trencaven iatsia armats com sant iordi é deffeneren lo dit portal en tant que dits diego olmeda marcuto Arnauto é tota la sua companyia que era dins la dita ciutat son restats desencavalcats é apersonats é los deffora qui combatien lo mur ab balistas spingardes é ab aschales que alsaren per escalar é altres armes sen haguera á tornar é nostra ciutat es romasa delliurada. Creem que lo crit del altarrriba se feu per suscitar la gent qui era de la voluntat del dit altarrriba en aquesta ciutat se levassen contra llur propria patria la qual cosa hoir ne scoltar no volguera abans com á vir-

tuosos homens ab gran animositat é ab molt esforç se irruiren contra ells é feren tals é tantas armes que es estada cosa de miracle. E per quant aquets malifficis ten orribles é ten detestables recaen en gran intereç de aquest principat havem desliberat certificar de la veritat vostres grans saviesas vos pregam que en aquestas coses ten detestables, axí devant lo dit S. R. com encare en la cort de Cathalunya si lo cars ho requerra ab nosaltres ensemps vullau fer tal acistencia com de vosaltres speram. Car aquest mal que nosaltres vuy havem es contigios é qui si impunit romendra se porie seguir en vosaltres é en vostra Ciutat. E tinga vostres grans saviesas la divina gracia en sa continua guarda. De Vich á XIII de Deembre de LXXV.

Al vostre honor aparellats los Consellers de Vich.

Quant los Consellers de Barcelona reberen la carta dels de la ciutat de Vich, avisantlos del fet que 's refereix en ella, havían haguda noticia, per una carta de 'n Vilademany, de que la regió aquella 's veyia perturbada per aquells soldats aventurers; y ja pera provehir en eix assumpto escrivieren al Rey d'Aragó, en data de 13 de novembre de 1475, la carta següent, existent en l' Arxiu Municipal de Barcelona.

Molt alt é molt excellent Senyor.

Lo die present stant aplegat lo concell de aquesta vostra Ciutat per fer Mostaçaff, é altres officials, havem rebuda una letra del magnífich mossen Johan Pere de vilademany avisantnos de cert desordre qui ses cuydat seguir en la vostra ciutat de Vich volent los acupar é correr certs cavallers de la companyía que sta en la vila de Ripoll. Par nos principi de molts agravis disposats á compendre la maior part de aquest vostre principat; encontinent ne havem avisat lo portant veus de governador al qual com preheminent official de la Mt V. nos pares pertanyent provehir á tals coses é per lo grandissim desig que tenim al servey de la S. V. havem delliberat així mateix per la present á vostra gran excellencia trametents les dites letras á la Mt V. per esserne més largament informada. Supplicam quant mes podem á la S. V. manar al dit governador en dites coses faça la provisió deguda.

Als Consellers de Vich los hi fou respost pels de Barcelona la següent carta ab la que 's veurá no eran desatesos, per ells, los clamors y peticions endreçats dels altres pobles de Catalunya.

Als molt honorables é molt savis Srs. los Consellers de la ciutat de Vich.

Molt honorables é molt savis Srs. lo die passat á VII hores apres mig jorn per un traginer rebem una vostra letra feta á XIII del present en la qual nos avisats del cas quius es sdevengut en aqueixa Ciutat deu per sa gran clemencia ha dat sforç á vosaltres com á aquells qui de tot mal pensament erets exercits é tractavets ab molta humanitat los lops qui callants llur malicia staven preparats en la parada no solament de la lana, mes encare de les coses vostres, é de vostres ciutedans donants lahors anostre Sr. deu lo qual de tanta clemencia, é misericordia ha usat en vosaltres preservants vos de tants inconvenients dans, é desolacions. Per que vostres dans reputam per nostres vos pregam quant més affectadament podém ara més que may stigats preparats en no pendre dans, car lo diable é los mals homens no dormen ans com lo leho stant preparats á la destrucció. Maiorment com se tenen per agraviats de haver vosaltres fet ten virtuosament, é lur malicia no ha sortit son effecte. Placius que si sentirets los dessus dits prepararse en venir daça ó en altres parts nos ne avisets ab tanta voluntat. Nosaltres de vostron cas havem scrit al S. Rey de Castella, é ara los ne tornam scriure ab la copia interclusa de vostre letra. Si algunes coses vos serán plasents offerim nos fer lo posible.

La santa trinitat sia vostre endreça. De Barchinona á XX de Deembre any MCCCCLXXV.

Los Consellers de Barchinona prests á vostre honor.

De la carta que escriuhen los Consellers de Barcelona al Senyor Rey, que no copiém íntegra per no allargarnos massa en eix assumpto, ne donarém lo tros

més interessant á nostre objecte. Després de parlarli del fet esdevengut á Vich refereixen:

Significants á la S. V. que totes les ciutats viles é lochs stán axí atremorades é torbades per dit cas pensants de hora en ora venir los semblant que ja fan guaytes es meten en armes com si eren en guerra garrejades. V. M^t.preveura é cogitara quals desserveys de tals coses li porien sortir.

Al dia següent d' escriure al Rey, çó es, lo 21 de desembre, escrigueren los Consellers á Mossen Requesens de Soler, governador interi de Catalunya, la carta següent:

Mossenyor molt noble, é de gran providencia; los dies passats scriguerem á lanoblesa V. del cas attemptat, en la ciutat de Vich qui era stat gran novitat, é de molta admiració. Es veritat que lavors no erem informats del fet sino per la letra que mossen vilademany havia rebuda del seu Rector de la qual vos enviam copia. Are havem rebuda una letra dels Consellers de la dita Ciutat, en la qual es descrit lo cas, é la detestable manera daquell. Perque més amplement vostra noblesa vege lo fet com passa, é les particularitats de aquella vos trametém copia de la dita letra en la present interclusa. Placieuus attendre en les provisions sobre aço fahedores per procurar lo repós no solament daquela ciutat, é de la provincia de Valles més encara de tot lo principat, com de vos ten preheminent official se pertany. Es nos es stat dit ha feta certa correguda en les parts de Balaguer, é quens dien coses de molta admiració. V. noblesa es més prop de les dites parts que nosaltres, é sab ne millor la veritat. Es confiat per vos hi será dat tal repós que será servey del S. Rey, é endreça del principat. Placia á la santa trinitat que tenint en protecció é guarda V. noblesa vos dirigesch en les coses que li serán plasents. De Barchinona á XXI de deembre any MCCCCLXXV.

Es de admirar exa carta, de la qual sembla deduhirsen que las tropas de Mudarra y Altarriba haurían corregut terra de Balaguer y del Vallés, regions tan opostas una d' altra, lo que sembla no poderse fer sens dividirse lo total del contingent en dos cossos ó grupos. Respecte las depradacions que ocasionaren en lo Vallés, n' havém noticia detallada y sustanciada per altrás subsegüents cartas, desde la del 5 de janer del any 1476.

En exa darrera's diu qu' en nombre de doscents cavalls y molts peons, pretengueren entrar á Granollers lo dia precedent, *e han barrejat lo Reval, e la vila te tots los portals paredats sino un e aquell tenen ben guardat: e alguns se son calats fins al loch de Muntmolo.* Com á nota d' última hora s' hi afegeix que han entrat y robat la vila y monastir de Sant Cugat del Vallés hont pensan ferse forts, com efectivament ho feren, restanthi fins al 13 de febrer. Mes d' aquí en avant no sabém que hi soni, entre aytals soldats, ja més lo nom d' en Altarriba y sí sols lo del capitá Mudarra, de nació castellana. Per lo que lo deixarém ab sa partida en las qüestions sobre reclamació de sous y altrás pretensions y amenassas, tota vegada que no atányen donchs á la casa ó doncells d' Altarriba, y fora apartarnos excessivament del present objecte.

Emperó de passar Mudarra á altres terras, lo genit turbulent ó venjatiu d' en Altarriba se manifestá en sas dissensions ab los Cruylles, en 1482 y de las que ne tenim parlat precedentment. Végis sinó com ho declara la carta que escriuen los Consellers de Vich als de Barcelona, en 4 de juliol de 1482.

Al honor de V. noblesa apparellats los Consellers de Barchinona.

Molt magnífichs, é de molta providencia mossenyors: la causa del nostre escriure es, perque nosaltres serívim, á la M^{at}. del S. R. lli placia per merce sua en pacificar, é reposar la bandositat de aquesta terra qui era entre los Cruyllles duna part, En altarriba de part altre per quant la treva feta entre ells spera exir de qui á XXX ó XXXX jorns la qual bandositat finada dita treva, es per cremar, é destrouir tota aquesta terra, per ço suplicam quant més afectament podem vostres grans magnificencias fer nos tanta gracia dita letra ab lo plech que vostres magnificencias farán al vostro Sindich tremetau scrivint li per part nostra é de aquesta ciutat aquella li placia donar á la dita M^{at}., é suplicar lo li placia per merce proveir al repos é pacificació de aquestes parts.

Aquí donarém per terminadas las novas que havem hagut dels Altarriba, al espirar la anomenada Etat Mitjana.

IV

1482.—Retornant al castell de Bellpuig del que 'ns há apartat la digressió sobre la casa d' Altarriba, dirém, com en esta fetxa, segons dextra entreveure una escriptura del arxiu de Sant Juliá, Bellpuig seria de la casa de Centellas. Es la firma del Senyor, posada á son peu y sancionan lo en aquell contingut, la que diu: *Nos Guillelmus Raimundi de Sentelles dominus Castri et baronie de Sentelles, ac domus de Bellpuigdio.*

Aquí vindrá á tom relatar una tradició, que, tal vegada com adulterat recort de la perduda historia, servan los vehins de Sant Juliá de Vilatorta, hont la havém nosaltres recullida. Segons ella, quan la baronia de Bellpuig dexá d'ésser alou de la casa de Centellas, perque diu, se la havían venuda, los ex-propietaris se reservaren la propietat del edifici ó parets del castell. Mes no poguent anar y venir lliurement del mateix per negárlos hi lo pasatxe lo nou Senyor, tota vegada que pels Centellas fou comesa la imprevisió de no reservar-se lo dret de pas pera arribarhi, lo feren enderrocar, á fi de que cap altre persona se'n profités en avant.

La falta absoluta de noticias ab posterioritat al segle xv, nos fa assenyalar á poca diferencia á aquest, com lo de la desaparició del Castell, per més que 'l nom de Bellpuig, aplicat al poble de Vilatorta, no fos definitivament abandonat fins á principis del xvi. Ne tením la prova en que los pergamins dels anys 1509, 1514 y 1517 del arxiu parroquial de Sant Juliá, segueixen anomenantlo de aquell modo; mentres que los dels anys 1524, 1549 y subsegüents dexan de ferho en absolut, escrivint com avuy dia, *Sant Juliá de Vilatorta.*

En lo segle xix l' ajuntament presta tribut á la memoria del castell de Bellpuig en lo escut adoptat com á segell de la vila en 1850, consistent en un castell damunt branques de llover. Escut canviat en 1859 en lo que es segell actual, per altre hont constituint petit paysatge, se mostran, unas enrunadas parets, las del castell, al mitg del bosch, representat per dos arbres, realisme per cert poch eloqüent, contrari á las consuetuts heráldicas, y d' un mal gust evidentíssim.

APENDIX

Á LA CASA D'ALTARRIBA

1216

Notable apareix al estudi de la família Altarriba un document del any 1216 hont se ressenyan y detallen los masos y terras que possehia. En ell Na Beatriu d'Altarriba y sos dos fills Berenguer y Ferrer, posan baixl'ampary protecció dels cavallers templaris, las llurs possessions, mitjansant una quota ò tribut anyal que prometen satisférloshi en especie. Aquesta costum estigué bastant generalisada en la plana de Vich, no sols durant lo segle XIII, sí que també en lo precedent. Es verament d'admirar com una ordre fundada en lo segle XII (any 1118) y en la Terra Santa per nou senzills cavallers com foren Huch de Paganes, Guifré de Sant Amor y sos set altres companys, prengué extensió tan considerable en espay de temps relativament petit, fins al extrem de que's captés la estima universal. Y axís veyem en Catalunya com los senyors y propietaris de castells y de masías, entregan llur custodia á sos frares, posant á aquells baix sa salvaguarda y cuydado. No es d'extranyar, donchs, que aytal preponderiu y la confiança general que's captavan dits cavallers, excités lo recel dels Soberans y portás l'abolició de la ordre en 1311.

Aquest document, y altres similars que han passat per nostras mans, nos donan á comprendre que en la Plana de Vich ò en las serras de son entorn, hi tindrían d'existir monestirs ò castells propis de la referida ordre, subjectes á la comanda del Procurador de Vich. No serán del tot infundadas las tradicions que avuy día assenyalan á alguns d'aquests, del antich comtat d'Ausona, com pertanyents á la germanadat del Temple.

Diu axís la escriptura de l'any 1216, en la que s'anomena per primera vegada á Bertran, lo més antich dels Senyors del castell ausonés de Bell-puig, de que's té noticia, y rica, á més, de noms propis y geográfichs de la època (1):

« Notum sit cunctis quod Ego beatrix de altaripa et filii mei berengarii et ferrario per nos et per nostros pro salute et remedio animarum nostrarum parentum

(1) Arxiu de la Catedral de Vich, pergami nombre 503.

» quoque nostrorum invenimus et ponimus in defensione et protectione sancti ospitali iherosolimitani et fratrum eius totam ipsam nostram laborationem quem tenemus in dominium in parrochia sancte iuliani de villa torta et ipsos mansos nostros Falchonis de bello loco et vital de mata et Guillelmi de coll et berengarii guila et bernardi de passadores et berengarii de albareda et Johanis ugonis et totum nostrum staticum de rivo de boxs cum tota nostra laboratione quod ibi habemus et totum ipsum mansum nostrum quem tenet dulcia de rivo de boxs et mansum bernardi de coll et mansum bernardi destorrentes et mansum arnaldi comiti et mansum dalmizera et mansum de miranbel quod tenet berengarius et mansum de monte tornes et mansum de belote et mansum de medianos et mansum de kasal sabadel et III mansos de valle et mansum de fabrega et mansum alalba et totum meum sponsalicium ubicumque ego habeo longe et prope et est hec totum in parrochias sancte iuliane de villatorta et sancte marie de falgerolis et sancti felicis de planezes et sancti saturnini de osor. Tali pacto ut fratres hospitali defendant et manuteneant per bonam fidem sicuti res suas proprias totas dictas laborationes et omnes dictos mansos cum omnibus suis habitatoribus dum sint infra cruces et cum omnibus rebus eorum et accipiant annuatim sepe dicti fratres ospitalis per hac assecuratione in festo sancte marie augusti II quarteras ordi ad mensuram directam vici in dicto albergo de altaripa et nichil aliud ibi aliquo modo demandare possint sine nostra voluntate. Et est factum VII kalendas febroaris anno domini MCCXVI. Sig + num beatrix de altaripa. Sig + num berengarius. Sig + num ferrarius filiorum eius quod hec facimus et firmavimus. Sig + num bernardi de rivopetrarum. Sig + num bertrandi de bello podio. Sig + num Carbonelli de campos. Sig + num fratris Guillelmi procurator domus vici. Ramundum sacerdos. »

1463

La ordre de presó de la familia de Bernat Guillem d'Altarriba, axí com lo manament de que siga presa la seva casa payral de Riudeperas, venen expressats en lo següent document inèdit del 27 d'agost del any 1463 (1):

« Lo Rey, etc.

» Lo Loctinent general, etc. Amat e feel de la Magestat del Rey nostre Senyor: » per certs sguarts concerns servey del Senyor Rey benavenir utilitat e repos » de aquest principat e ab deliberacio de nostre concell havem provehit que la muller e fills den Arnau Guillem de alta riba donzell sien presos e ben guardats e portats aci a nos. Per çous encarregam e manam que decontinent haureu rebuda la present prengau la muller e fills del dit Arnau Guillem de alta riba e trametau aquells a nos e que la casa del dit altarriba sia establida per vos de gent qui tenga

(1) Registre 7 Intruso, *Varia 1 Loct. Enrici Regis Castelle Johan de Beamunt*, foli 83 (Arx. Ar.)

» ben guardada aquella que de la dita casa algun dan no vingues al dit principat:
» havent vos en les dites coses discretament e cautelosa com de vos confiam. Dada
» en barchinona a XXVII de Agost any Mil CCCCLXIII Fray Joan d. b.

» Al amat e feel de la Magestat del Rey nostre Senyor lo veguer de la ciutat de
» Vich.»

Prop de dos mesos més tart res s'havia pogut obtenir de la casa d'En Altarriba, sens dubte per la obstinada resistència dels sitiats. Es molt significatiu que Beaumont hage de disposar s'hi dirigisca lo Veguer de Barcelona en data del 13 d'octubre del propi any, segons se manifesta en la carta que continuam (1).

« Lo Rey, etc.

» Lo loctinent general, etc. Veguer: per nos es deliberat e axi ho volem eus co-
» metem vos siau Capita de aqueix exercit e com a Capita e com a veguer e cap
» del sacramental vos dirigiscau e façau la guerra espugnant la casa den Altarriba
» e altres e oppremint los enemichs segons de vos e vostra virtut se spera car per
» lo canonge veguer de aquí e altres tots sereu obeyt e axils ne scrivim. E ja
» aquests Senyors de Consellers de la Ciutat han provehit que quatrecentys homens
» ben armats e pagats munten aquí e pagueu los: los del sacramental e los altres
» sen vendran e axi poreu fer vostra honor la qual juxta vostra loable costum
» fareu. Axi nous moguesseu per res car gent haureu en suficiencia ab lo que los
» de aquexa Ciutat faran segons lo Sindich lur ha aci offert eus comunicara. Vos
» empero en lo que toque la jurisdiccio del veguer de Vich e a ell com a jutge
» ordinari se pertanga nous empacheu. Fareu donchs lo que de vostre loable costum
» se spera. Dada en Barchinona a XIII dies del mes de octubre del any Mil
» CCCCLXIII.—Fray Johan d. b.

» Al amat e feel conseller de la Magestat del Senyor Rey nostre Senyor lo ve-
» guer de Barchinona.»

1464

Molts serían los damnatges y venjansas que Bernat Guillem d'Altarriba escometría contra los adictes á la causa de la terra, quan veyem que Pere IV Condestable de Portugal l'anomena tirá y devorador d'aquell país, en lo nomenament de capitá de Vich que expedeix en favor de son cosí Joan de Portugal, lo 30 de juliol de 1464 (2).

« Capitania Egregio Joanní de portugal commissa.

» En Pere, etc. A tots e sengles Capitans Veguers Sotsveguers Balles Consellers
» promens e universitats homens darmes Cavallers pehons e altres persones de
» qualsevol stat e condicio que sien als quals les presents pervendran e sera feta

(1) Registre 6 Intruso, *Diversorum 3 Loct. Enrici Regis Castelle Johan de Beaumont*, foli 161 (Arx. Ar.)

(2) Registre 25 Intruso, *Exercitum 1 Petri Comestabilis Portugaliae*, folio 92 (Arx. Ar.)

» noticia de les coses deius scrites salut gracia e dilectio. Com trametam de present
 » ac cert nombre de cavalls vers les parts de vich e osona lo Egregi e car cosi e
 » conseller nostre don Joan de Portugal per defensio de nostres feels e per oppri-
 » mir los adversaris en special Naltariba tiran e devorador de aquell pahis, e altres
 » rebelles nostres, parricides e enemichs de la patria. E per ço lo haïam constituït
 » Capita en aquelles parts segons ab les presents lo constituïm... etc.»

1482

En l'acta del concell de 32 celebrat á Barcelona lo dimars 27 d'agost de l'any 1482, s'hi llegeix, que hi foren proposades las cosas següents:

« Ço es com un home criminos appellat en cabanyes es pres en la baronia de
 » Muntcada: es molt criminos e cap de bergades e mossen bernat de marimon
 » procurador per la Ciutat de aquella Baronia lo qual es malalt e noy pot anar e ha
 » dat orde que son fill sta alli per guarda del dit delat, e lo batle fa lo proces. E lo
 » dit procurador ha trames a dir a ells concellers per mossen Johan bernat de ma-
 » rimon: Com ell havía trameses spies en les parts de valles per sentir si per ventura
 » se seria fet algun preparatori per levar lo dit delat. E de fet havía sentit que MOS-
 » SEN ALTARIBA fahia ajust de cent homens de peu e molts de cavall per
 » venir levar lo dit home per quant es cap de bergade e ha fet moltes maleses a
 » diverses persones trovants se molts en aço tenen. E axí lo fill de mossen marimon
 » procurador que es en la poble de muntcada per custodia del dit delat ha trames
 » aci lo batle per donar avis de dites coses. Ells concellers considerants quan seria
 » derogant al honor de aquesta ciutat si era cas dit home fos levat: e mes conside-
 » rants que lo proces de aquell es en punt que li son donades deffences e a tres
 » jorns per dilacio qui fineixen dijous primer vinent per tot lo die que es gran temps
 » per poder se aiustar e fer preparatoris han treballat ab lo veguer que per mitja
 » del sacramental hi fos provehit. E que lo dit vaguer qui es cap del dit sacramental
 » sen anas la via de sant Andreu e sens entrar en la baronia fins venint lo cas ques
 » mates lo sacramental e lavors ab lo so podia entrar per tot. E que los capitans
 » del sacramental de quiscuna vila stiguessen apercebuts. E mes era stat pensat
 » quey anas un dells consellers per dita reho lo qual essenthi sens dupte seria atot
 » provehit e cessaria lo perill en que sta. Es veritat que si han fer despeses per la
 » Ciutat e per ço es proposat affi sia delliberat per lo concell que es de fer per lo
 » honor de la Ciutat maiorment que attes lo Castell es derrocat, a muntcada no
 » ha preso ne lóch on dit presoner stigua segur. Ans a present sta en casa den
 » Jheronim sala que no es fort ans sta en molt perill. E per ço ho possaven en lo
 » present concell per quey fos delliberat.

» E proposades les dites coses lo Concell feu sobre aquelles la conclusio següent:
 » Ço es en quant toque lo fet de la guarda fahedora del dit delat pres a Mun-
 » cada del qual es dupte nos entena en levarlo per força lo Concell no fonch de

» parer que conseller hi vage car serien molts grans despeses les quals aquest concell
» per ventura no pot fer. Mas fa conclusio lo dit e present concell que lo vicecan-
» celler qui te una casa fort dins los termens de dita baronia sie emprat per la
» ciutat que prest dita casa per tenirhi dit presoner fins lo proces sie fet. E si lo dit
» vicicanceller deneguera prestar dita casa lavors sien fetes altres provisions per la
» guarda de dit delat a coneguda dels honorables Consellers als quals lo Concell
» comet e remet la exequcio de dites coses ab tanta potestat com ha lo present
» concell.»

Lo 5 de setembre se doná compte al Concell ordinari d'haverse acabat la instrucció del procés contra En Cabanyes, y essent necessari se portés á execució la sentència, fou acordat passés á dit efecte, á la Baronia de Montcada hu dels concellers y que se'n donés comte al Concell de Cent. Esta derrera ordre se realisá lo 13 de setembre, segons se veu ab la relació següent, copiada de sa acta:

« Item hi fonch proposat com los dies passats a Muntcada fos un delat pres qui
» era molt criminos lo proces del qual stave a conclusio per donar sentència fos con-
» dempnat a mort per lo batle. E com en dita baronia mossen bernalt de marimon
» procurador per la Ciutat noy pogues anar per se indisposicio de puagre per la qual
» jau en lo lit lo dit batle vench a els Concellers dient que encara que dit delat fos
» condempnat ell nol gosare exequitar car tots son pagesos e si ell lo exequitave dup-
» tave que apres los jermans e parents de aquell nol matassen. E per ço fonch delli-
» berat per lo concell de XXXII que un conseller ço es mossen Johan çapila hi anas
» e que la despesa perque nos podia fer per dit concell fos proposade en lo present
» concell del qual era de presumir passaria maiorment que era pocha ço es V o VI
» lliures. »

Lo Concell de Cent aprobá tot lo gasto fet pe'l conceller que aná á Montcada pera la execució de En Cabanyes, qui segurament era hu dels caps de colla en la bandositat entre los Cruylles y En Altarriba.

1492

En l'any 1492, lluny d'haverse extingit los odis entre abduas parts enemigas, prosseguían mantenintse vius com may á despít dels anys transcorreguts. No sabem quin dels dos bandos fou, que arribá á trencar una de las portas de la ciutat de Vich y entrant sos partidaris dins la població, fou mort en sa casa lo ciutadá Jaume Riera, havent pres part en lo fet alguns habitants de Vich y altres de la Plana. Y á més morí á mans de sos contraris, mossen del Pujol, amich y afecte als Altarribas. Altres crims se cometeren, que no's relatan y sí sols anomenan, en lo curiós document que continuem (1):

« El Rey.

» Yllustre Ynfante nuestro muy caro e muy amado primo y lugarteniente gene-

(1) *Itinerum 18 Ferdinandi II*, Registre 3649, foli 183 (Arx. Ar.)

» ral. Segun somos informado por mossen Jofre y Bernal Joan de cruyllés, Anthonio
 » mort y otros stando en treguas reales puestas por nos y por vos e aquellas rom-
 » piendo en días passados fue muerto mossen Joan Ferrer dezpuiol. E otro si por
 » el dicho Joan de cruyllés bernal y muchos otros fue rompida la puerta de la nues-
 » tra Ciudat de Vich y muerto a Jayme riera ciudadano de aquella dentro su casa
 » de noche y a hora captada en el qual quebrantamiento de la dicha puerta y muer-
 » te del dicho Jayme riera nos es dicho que muchos de la dicha Ciudat y ahun
 » fuera de aquella haurian sabido cabido y participado y aquellos en otros muchos
 » haurian receptado y dado conseio favor y ayuda a muchos echados de paz y
 » tregua incorriendo grandes penas sobresto statuydas impuestas e poco curando de
 » la nuestra correccion e castigo. E como los dichos crimens excessos e delictos
 » sean de muy mal exemplo y tales que no deven quedar sin la punicion y castigo
 » que se requiere y el dicho anthonio mort por ocasion de la muerte del dicho
 » mossen puíol y ahun otros crimens diz que sea por vuestro mandado preso e de-
 » tenido en la carcel dessa nuestra Ciudat de Barchinona y en la nuestra Real au-
 » diencia que ahi por vos en persona nuestra se celebra se haya fecho deliberacion
 » e conclusion quel dicho anthonio mort por saber la verdat de otros que diz que
 » han cometido sabido e participado en los dichos y muchos otros crimens excessos
 » y delictos y en otra manera sea tormentado y despues forçado e executado y sea
 » nuestra voluntad determinada que en todo lo susodicho se entienda y sea bien
 » fecha la justicia. Por ende vos encargamos y mandamos que luego sin alguna di-
 » lacion y acceptacion de personas quanto el dicho anthonio mort executeys lo fa-
 » gays executar la dicha deliberacion y conclusion fecha sobrello en la dicha nues-
 » tra Real audiencia segun su serie y thenor y quanto a todos los otros susodichos
 » y complices sequaços y fautores suyos e de cada huno dellos assi por via de
 » processo del usage de Barchinona. *Simili modo* como por via de clamo de paz y
 » de tregua y en otra manera que a vos parezca y fazer se pueda y deva con la
 » diligencia y rigor que se requiere y fazer se deve a instancia del procurador fiscal
 » e nuestra Corte la qual fareys fazer junctamente con la parte o partes privadas
 » damnificadas e interessadas donde las hoviere y fueren necessarias por el official
 » o oficiales y por la forma que a vos mejor pareciere fagays de todos los dichos
 » casos crimens excessos y delictos y de cada huno dellos diligentemente y presta
 » inquirir y contra todos los que seran fallados culpantes en aquellos e o alguno o
 » algunos dellos proceyays y fagays proceer y ministrar y fazer la justicia que se
 » conviene y de tal manera que sea a cualquier culpante y malfechor o malfechores
 » castigo y a los otros enxemplo y queden las partes privadas interessadas y dam-
 » nificadas devidamente satisfechas y contentas y por deffecto o dilacion de la jus-
 » ticia non les sea forçado sobrello a nos otra vez reccorrer con justa querella que
 » nos seria molesto. Para todas las cuales cosas y cada huna dellas luego revoca-
 » reys en la forma devida y acostumbrada qualesquiera guiatge o guiatges si algu-
 » nos seran que aquellas embargassen y reduzireys y arctoreys qualesquiera tinenças
 » y plazos de aquellos despues de la dicha revocacion a algun breve termino o
 » terminos que os parecera segun nos en el dicho caso con la presente los revoca-
 » mos o reduzimos y arctamos y por tales los havemos y queremos ser havidos. Y
 » sea Yll.^e Infante nuestro muy caro e muy amado primo y lugarteniente general la

» sancte Trinidad vuestra continua proteccion: dada en la nuestra Ciudad de Granada a XXVII de marzo del anyo Mil CCCCLXXXX dos.—Yo el Rey.»

Per fi'l rey Ferran II lo Catòlich intervén en la bandositat y haurem de suposar que sa intervenció pacificaría á abduas parts. Trobantse en la ciutat de Granada, lo 27 de març de 1492, escriu á son Lloctinent General de Catalunya la notable carta que reproduhim. Allí's manifesta: com cansats uns y altres parcials, desitjan fer las paus, si'l Rey los hi perdona las faltas ò delictes escomesos: com dita bandositat era causa de grans perturbacions y mals, resultantne víctima lo veguer de Vich, Ferrer de Blanes: com lo Rey accedeix á otorgar lo perdó mitjansant que fassin las paus y ab certa condició respecte als homicidas, etc., etc. Diu lo document (1):

CRUYLLARUM ET ALTARRIBARUM

« El Rey:

» Yllustre Ynfante nuestro muy caro e muy amado primo y lugarteniente general. Por parte de los cruyllas y de los altarribas de Vich nos han supplicado nos pluguiesse dar lugar como la bandositat que es entre ellos seguiasse diciendo que desean los unos y los otros fazer paz si a nos pluguiesse dar y atorgarles com- plida remision o remisiones de los actos passados y entrellos fechos y senyalada- mente de lo que se fizo a Blanes veguer de Vich. Hannos dicho que el dicho bando pone en todo esse nuestro principado grandes turbaciones y movimientos y es causa porque muchos males se fagan. E nos viendo que en bandos inveterados la paz es gran salut dellos y ahun de los otros que son fuera del bando por los danyos que reciben a causa de aquel nos plazio que la dicha paz se fizesse pues sea sin periudicio de partes y con voluntat del dicho veguer y satisfecho el del danyo que recibio y por esso es nuestra voluntat que si los unos y los otros renun- ciaran a las acusaciones que los unos contra los otros tienen por los homicidios feridas iniurias robos e danyos que los unos a los otros se han fecho y los prin- cipales de la una parte y de la otra o uno de aquellos en nombre y con special y sufficient poder dellos faran submission a nos y al dicho veguer sera contento se- gun nos han dicho que lo es nos plazera dar lugar a la dicha paz por reposar y quietar esse nuestro dicho principado y porque esto nos han offrecido fazer vos rogamos encargamos y mandamos que recibays con todo complimiento las dichas renunciaciones de manera que de la una parte y de la otra non quede acusacion alguna por renunciar y remeter e recibays la dicha submission de los principales de la una parte y de la otra o del uno de cada huno dellas como dicho es y las dichas renunciaciones y submission en auctentica forma embiareys a nos donde quiera que seamos o en nuestra Corte a nuestro vicecanceller y prothonotario in-

(1) *Itinerum is Ferdinandi II*, Registre 3649, foli 184 (Arx. Ar.)

» frascriptos y porque las dichas partes no hayan de venir a nos porque les sería
» fatiga y cosa costosa no pronunciaremos la dicha paz ni atorgaremos la dicha re-
» mission o remisiones y la satisfaccion del dicho veguer fasta que nos seamos
» personalmente en esse dicho principado y vos entretanto guiareys los unos y los
» otros y porneys tregua entrellos. La qual pues es de voluntat de todos fareys que
» todos la firmen y guarden. Pero entretanto que no faran los unos y los otros las
» dichas renunciaciones y submission procedereys y fareys proceder en la justicia
» de los casos por los sobredichos perpetrados y de cada huno dellos y en special
» contral dicho veguer segun por otra ya vos havemos scrito: y si faran los dichos
» actos todos procedimientos cessen y guiareys todos los sobredichos y cada huno
» dellos y los porneys en tregua segun dicho es y en el dicho caso proveereys que
» los homicidas no entren en la Ciudat Villa o lugar de do sera el muerto: y sea
» Yllustre Ynfante nuestro muy caro e muy amado primo y lugarteniente general
» la Sancta Trinidad vuestra continua protection. Dada en la nuestra Ciudat de
» Granada a XXVII de Março del anyo Mil CCCCLXXXX dos.—Yo el Rey.

» V. de la cavalleria Vic.

» F. clement protonotarius.

» Al Yllustre Ynfante don Enrrique Duque de Sogorbe Comte de Ampurias
» nuestro muy caro y muy amado primo y lugarteniente general.»
